

Amsterdam, 22 Şubat 2024

IMMIGRATIE-en NATURALISATIEDIENST

Postbus 17 9560 AA Ter Apel

Konu: IND'nin IB 2023/81 Landgebonden asielbeleid Turkije Nummer & Titel başlıklı yazısına ilişkin bildirim.

Giriş

Bu bilgilendirmede, Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünden başlayarak günümüze kadar devam eden süreçte yaşanan yaygın ve ağır insan hakları ihlalleri ile bu alanda yayınlanmış raporlamalara yer verilmiştir. Bugün gelinen nokta itibarıyla, artık bir Devlet politikası haline gelen hukuksuzluk ve insan hakları ihlallerinin hız kesmeden devam ettiği ve 100.000'den fazla insanın kötü muamele veya işkenceye maruz kalma riskiyle karşı karşıya kaldığı rahatlıkla ifade edilebilir. Dolayısıyla bu bilgilendirme, özellikle Hizmet Hareketi mensupları ya da bu şekilde kabul edilen kişilere ilişkin politika değişikliğinde dikkate alınması amacı ve talebiyle hazırlanmıştır.

Merkezi Amsterdam'da bulunan **Stichting Justice Square**,¹ küresel olarak demokratik değerleri destekleyerek, uluslararası iş birliğini teşvik ederek ve insan haklarının korunmasını savunarak zulüm gören insanların, mültecilerin, savaş mağdurlarının ve çatışma ve yerinden edilmeden etkilenenlerin yaşamları üzerinde anlamlı bir etki yaratmak için çalışan, kâr amacı gütmeyen, hükümet dışı bir sivil toplum kuruluşudur.

Türkiye'den politik nedenlerle kaçmak zorunda kalan kişilerin uzun yıllardan bu yana Avrupa'nın değişik ülkelerine ve Hollanda'ya iltica ettiği bilinen bir gerçektir. 15 Temmuz 2016'da yaşanan başarısız darbe girişiminden sonra Hizmet Hareketi mensupları veya bu şekilde kabul edilen binlerce kişi de Hollanda'ya sığınmıştır. Türkiye'de özellikle Temmuz 2016'dan sonra bu insan topluluğuna karşı baskı ve cezalandırmalar artarak devam etmiştir. Şubat 2019'da Hollanda Danıştay'ı (Raad van State); *"Türkiye'deki Gülen Hareketi destekçilerinin tutuklanma ve gözaltı sırasında AİHS'nin 3. maddesini ihlal eden bir muameleye maruz kalma*

1 <https://justicesquare.org/>

konusunda gerçek bir risk taşıdığına” karar vermiş olup yaşanan zulümler ve bu karar nedeniyle Hizmet Hareketi mensubu ya da bu şekilde kabul edilen kişilere oturum verilmiştir.

Ancak, yüksek risk grubunda kabul edilen bu kişilerle ilgili Türkiye’de yaşanan politik ve hukuki süreçler dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler neticesinde, son zamanlarda ülke politikasında bir kısım değişikliklere gidildiği gözlenmiştir. Nitekim, Adalet ve Güvenlik Bakanlığı 28/11/2023’te Meclise (Tweede Kamer) Türkiye ile ilgili ülke politikası konulu bir yazı göndermiştir. Söz konusu yazı Türkiye’den iltica etmek amacıyla gelen kişileri doğrudan ilgilendirmektedir. Yazıda, Hollanda Dışişleri Bakanlığının Ağustos 2023 tarihinde yayınladığı rapora dayanılarak ülke politikası olarak Türkiye’den gelen 3 grup mültecinin risk grubunda olduğu belirtilmiştir.

Meclise gönderilen yazıda, risk grubunda bulunduğu belirtilen Gülenistler ile ilgili olarak; Türkiye’de yapılan yargılamalarda özellikle bir mesajlaşma programını (Bylock) telefonuna indirme ve/veya kullanma, özel bir bankada (Bank Asya) hesap açma/banka işlemi yapma gibi konularında artık sanıklar lehine kararların verilmeye başlandığı ve bu kararların Yargıtay ve Anayasa Mahkemesince de kabul edildiği beyan edilmiştir. Yazının devamında; bu yeni durum karşısında daha önce Gülenistlere yönelik cezai soruşturmalarda sıklıkla karşılaşılan ‘*keyfiliğin*’ aynı ölçüde sorun olmadığı, Gülen taraftarlarına yönelik cezai soruşturmaların yoğunluğunun azaldığı ve raporlama dönemindeki gelişmeler göz önüne alındığında Türk yetkililerin Gülenistlere yönelik eylemlerinin, mevcut politikada olduğu gibi keyfi nitelikte olduğunu varsaymak için herhangi bir neden bulunmadığı ileri sürülmüştür. Nihayet yazının genelinde yapılan tespitler ışığında; bu tarihe kadar haklarında sığınma süreci başlatılan kişilerin ülkelerine dönmeleri durumunda risk altında oldukları görüşünün terk edilmesine ve geri dönüş durumunda bunlar hakkında diğer mülteciler için yapılan değerlendirmeler ile aynı seviyede bir değerlendirme yapılacağına ve ilticaya müracaat eden her kişinin kendi durumunun özel olarak incelenmek suretiyle zulme uğrama ihtimalinin varlığının ayrı ayrı değerlendirileceği dile getirilmiştir.

Ancak, aşağıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türkiye’de Hizmet Hareketi mensuplarına karşı artık bir Devlet politikası haline gelen baskı ve cezalandırmalar ile insan hakları ihlallerinde herhangi bir azalmanın olmadığı aşıkardır. Nitekim başta Türk İçişleri Bakanı olmak üzere devlet yetkililerinin açıkladığı üzere bu kişilere karşı operasyon ile hukuksuz soruşturma ve kovuşturmalar hız kesmeden devam etmektedir.

1. Gülen Hareketine Yönelik Sürdürülen Soruşturma ve Kovuşturmalarla İlgili Arka Plan Bilgisi

Türkiye’de muhaliflere ve özellikle de Hizmet Hareketi mensuplarına yönelik insan hakkı ihlalleri 15 Temmuz 2016’da gerçekleştirilen darbe girişiminden sonra daha da artmış ve uluslararası kuruluşlar ile Birleşmiş Millet Keyfi Tutuklama Çalışma Grubu’nun belirttiği üzere “*insanlığa karşı suç*” ve adeta sivil ölüm (*civiliter mortuus*) halini almıştır. Darbe

girişiminin hemen ardından başlayan toplu gözaltılar ve işkence olayları ile bu soruşturmalarda görev alan kişilerin işledikleri suçların cezai soruşturmalardan vareste tutulmasına yönelik çıkarılan Olağanüstü Kanun Hükmünde Kararnameler (OHAL KHK'ları) Türkiye'de hukukun üstünlüğü ilkesini uzun süre tamir edilemeyecek şekilde hasara uğratmıştır. Darbe teşebbüsünün hemen ardından başlatılan toplu soruşturma, gözaltı ve tutuklamalar yargı organlarında oluşan ağır iş yükü nedeniyle bir süre sonra zamana yayılmaya başlamıştır. Bununla birlikte 15 Temmuz'a ilişkin olarak başlayan soruşturmalarda Hizmet Hareketine yönelik bir *cadı avına* dönüşerek günümüze kadar gelmiştir.

a. Soruşturma ve Kovuşturma Sayıları

Türk Adalet Bakanı'nın yaptığı açıklamaya göre 15/7/2016 ila 13/7/2023 tarihleri arasında **693 bin 162** kişi hakkında adli işlem yapılmış ve **122 bin 632** kişi hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. Hali hazırda da **67 bin 893** kişi hakkında hazırlık soruşturması ve **26 bin 667** kişi hakkında da ilk derece mahkemelerinde yargılamalar devam etmektedir.² 31/12/2023 tarihi itibarıyla terör dosyalarının temyiz incelemesini yapmakla görevli Yargıtay 3. Ceza Dairesinin önünde **63.643**,³ Anayasa Mahkemesi önünde ise **95.043** dosya⁴ karar verilmeyi beklemektedir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi önünde derdest olan dosyaların tamamına yakını ile Anayasa Mahkemesi önünde incelenme sırasını bekleyen dosyaların büyük çoğunluğu darbe girişiminden sonrasına ilişkindir. Türk ceza infaz kurumlarında Hizmet Hareketi mensubu oldukları iddiasıyla halen tutuklu veya hükümlü olarak bulunan kişi sayısı **15.539**'dur.

Bu sayılardan da anlaşılacağı üzere, aradan geçen sekiz yıla rağmen **100.000**'e yakın kişi hakkında soruşturma ve yargılamalar devam ettiği gibi en az **60.000** kişinin dosyası da Yargıtay da karar verilmeyi beklemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM, Mahkeme) *Yalçınkaya/Türkiye* kararında⁵ belirttiği üzere, atfedilen suçun unsurlarının varlığının dahi araştırılmadığı yargılamaların büyük çoğunluğunda keyfi mahkûmiyet kararı verildiği ve bu kararların Yargıtay tarafından halen onanmaya devam edildiği bilinmektedir. O halde denilebilir ki, tahminen **100.000**'den fazla insan, asgari sınırı 6 yıl 3 ay olan hapis cezalarının infazı için cezaevine girme riskiyle her gün karşı karşıyadır.

b. Kamu Görevinden Çıkarmalar

Darbe teşebbüsü sonrası insanlar sadece cezai soruşturma ve kovuşturmalara maruz kalmamışlardır. Zira 20/7/2016'da olağanüstü hâl ilan edilmiş ve bu kapsamda çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerle **125.678** kamu görevlisi kendilerine savunma hakkı dahi tanınmadan ve bir daha kamuda istihdam edilmemek üzere mesleklerinde ihraç edilmişlerdir.

2 <https://www.adalet.gov.tr/bakan-tunc-15-temmuz-u-anlatti#:~:text=Sonu%C3%A7lanan%20kararlara%20bakt%C4%B1%C4%9F%C4%B1m%C4%B1z%20zaman%20122,hakk%C4%B1nda%20da%20beraat%20karar%C4%B1%20verildi>

3 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/01/20240123-10.pdf>

4 https://www.anayasa.gov.tr/media/9152/bb_2023_tr_son.pdf

5 AİHM kararı, 26 Eylül 2023, No:15669/20

Hemen belirtelim ki bu sayı, sadece OHAL KHK'larıyla yapılan ihraçların sayısıdır. Örneğin, doğrudan KHK'larla ihraç edilmeyen **4.384** hâkim ve savcı bu rakama dahil değildir.

Aynı şekilde, bu sayıya sözleşmeli olarak, özerk/yarı özerk veya bağımsız kamu kurum ve kuruluşlarında çalışırken ihraç edilen kişiler ile 19/7/2018'de olağan üstü halin kaldırılmasından 31/7/2022 tarihine kadar geçen 4 yıllık sürede 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesiyle kurum üst amirlerine ve bu tarihten günümüze kadar da ilgili kurum ve kuruluşların yüksek disiplin kurulları tarafından yapılan ihraç sayıları dahil değildir. OHAL KHK'larıyla yapılanlar dışındaki ihraçların Resmi Gazete'de yayımlanmaması nedeniyle kaç kişinin kamu görevinden çıkarıldığı tam olarak bilinmese de bu sayının kamu görevlileri açısından en az **250.000** kişi olduğu tahmin edilmektedir. Örneğin, 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesiyle kurum üst amirlerine ihraç yetkisi veren düzenlemenin bitiş tarihinden (31/7/2022) bir hafta önce en az **10.000** kişi kamu görevinden çıkarılmıştır.⁶ Yine, darbe teşebbüsünün üzerinden neredeyse sekiz yıl geçmesine rağmen, aktif görevdeki **445** emniyet mensubu **28/12/2023'te** açığa alınmıştır.⁷ Sonuç itibarıyla darbe girişimi sonrası değişik isim ve yöntemlerle gerçekleştirildiği için mesleğinden çıkarılan kişi sayısının gerçekte tam olarak kaç olduğu bilinmemektedir. Resmi olarak açıklanan rakamların gerçeğin çok altında olduğu şüphesizdir.

Kamu görevinden çıkarılanlar hakkında aynı zamanda cezai soruşturma da başlatılmaktadır. Başka bir ifadeyle, ihraç kararı ilgililer hakkında başlatılacak keyfi ve hukuksuz soruşturmalarının ilk adımı olmakta ve ilgililerin mesleklerinden ihraç edilmeleri iddianame ve mahkûmiyet kararlarının gerekçelerinden biri olmaktadır.

Dahası, KHK ile görevinden ihraç edilenlerin sosyal güvenlik kaydına 37 numaralı kayıt düşülmektedir. Bu kayıt tam anlamıyla bir "*damgalama*" görevi görmekte ve devlette çalışmaları yasak olan bu kişiler özel sektörde çalışmak istediklerinde bu kayıt karşılına bir engel olarak çıkmakta ve hiçbir yerde çalışmamaktadırlar. Zira bu kodun toplumdaki karşılığı, hakkında kesinleşmiş bir mahkeme kararı olup olamamasına bakılmaksızın o kişinin "*terörist*" olduğudur. Bu koda rağmen, KHK ile ihraç edilen kişileri çalıştıran iş verenlere de belediye zabıtası ve vergi denetimi gibi araçlarla baskı yapılmaktadır. Bu uygulama bu yönüyle tam bir toplumdan izolasyon, sivil ölüm ve açlığa terk etmedir.⁸

Benzer şekilde, insanların seyahat özgürlüğü de kısıtlanmaktadır. Zira, idari kurumlara mahkeme kararı olmadan pasaport tahdidi koyabilme yetkisi veren yasa Anayasa Mahkemesi tarafından 22/01/2022 tarihinde iptal edilmesine rağmen, bu kişilerle ilgili konulan tahdit kaldırılmamış ve ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı yokmuş gibi 7 ay sonra İçişleri Bakanlığı 01/8/2022 tarih ve Pasaport İdari Karar İşlemleri konulu yazıyla 59.627 kişi hakkında

6 <https://serbestiyet.com/haberler/ozel-haber-ihraci-kolaylastiran-kanunun-son-haftasinda-en-az-10-bin-kisi-kamudan-ihrac-edildi-ihraclar-icin-devlet-fazla-mesai-yapiyor-98968/>

7 <https://twitter.com/AlıYerlikaya/status/1740377511362498642?s=20>

8 <https://www.politikyol.com/yeneroglundan-kod-36-37-tepkisi/>

tekrar idari tahdit koymuştur.⁹ On binlerce kişi konulan bu tahditlerin kaldırılması için idare mahkemelerine dava açmak zorunda kalmıştır ve halen davaları devam etmektedir. Yani, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı idari mercilerce uygulanmamakta ve insanlar pasaportlarını alabilmek için bile yıllarca sürececek ve nasıl sonuçlanacağı belli olmayan dava süreçleriyle karşı karşıya bırakılmaktadırlar.

c. Kapatılan veya El Konulan Kurum ve Kuruluşlar

Olağan üstü hal döneminde; 1.410 dernek, 1.034 özel okul, 835 öğrenci yurdu, 301 derslik, 109 vakıf, 53 gazete, 47 özel hastane ve sağık kurumu, 29 yayın evi, 22 radyo, 19 özel televizyon kanalı, 6 haber ajansı, 20 gazete ve dergi, 19 sendika, 19 federasyon, 4 konfederasyon ve 15 özel üniversite olmak üzere toplam 3.942 kurum ve kuruluş ya kapatılmış ya da el konulmuştur.¹⁰ Bu kurum ve kuruluşlarda çalışırken işsiz kalan kişilerin sayısı da eklendiğinde kamu ve özel sektörde işini kaybeden ve adeta sivil ölüme terkedilen kişi sayısı 400.000 kişi civarındadır.

Kapatılan kurum ve kuruluşlarda çalışan kişilerle ilgili de çalıştığı kurumların kapatılma gerekçesi olarak sosyal güvenlik kayıtlarına 36 numaralı kayıt düşölmektedir. Dolayısıyla KHK ile kamu görevinden ihraç edilen kişilerin yaşadığı sıkıntının aynısını kapatılan bu kurumda ve kuruluşlarda çalışanlar da yaşamaktadır. Bu uygulamalar nedeniyle insanlar ötekileştirilmekte ve hayatlarını idame dahi ettiremeyecek bir noktaya süröklenmek ve sivil ölüme terk edilmektedirler.¹¹

d. Cezaevlerinde ve Gözaltı İşlemi Sırasında Yaşanan Hak İhlalleri

i. Cezaevlerinde Yaşanan Hak İhlalleri, İşkence İddiaları ve Ölümler

Siyasal iktidarın yargı erkini bir baskı ve sindirme aracı olarak kullanmasının sonucu hapishane nüfusunda yıllar içinde büyük bir artış yaşandığı için kapasitenin çok üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı verilerine göre 2005 yılında cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlü sayısı 55.870 iken 01/6/2023 tarihi itibariyle toplam kapasitesi 296.202 olan 407 ceza infaz kurumunda toplam 357.572 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Göröldüğü gibi 17 yıl içinde tutuklu ve hükümlü sayısı yaklaşık 6,4 kat artmıştır. 01/6/2023 tarihi itibariyle de cezaevlerinde kapasite fazlası olarak 61.370 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır.¹² Bu sayıya, Hizmet Hareketi mensubu olup cezaevine girmesi muhtemel 100.000 kişinin daha eklenmesi durumunda cezaevlerinde nefes almak için temiz hava dahi kalmayacaktır.

9 <https://x.com/sdtnl03/status/1663586326342451202?s=20>

10 <https://twitter.com/OthersInfo/status/1733914475659407399>

11 <https://www.politikyol.com/yeneroglundan-kod-36-37-tepkisi/>

12 <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2023/06/Verilerle-Turkiye-de-iskence-26-06-2023.pdf>

Suç ve Adalet Politikaları Araştırma Enstitüsü'nün Dünya Hapishane Dosyasına¹³ göre "Türkiye 100,000'de 392 gibi şaşırtıcı bir hapsedme oranına sahip olup, kişi başına düşen hapishane sayısında Avrupa'da birinci, dünyada ise 12. sırada yer almaktadır. Aralarında İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün de bulunduğu uluslararası kuruluşlar, Türkiye'deki gözaltı merkezlerinde işkence, kötü muamele ve insanlık dışı uygulamalardaki artışı kesin bir dille kınamıştır."¹⁴

İnsan Hakları Derneği'nin (İHD) 2022 Yılı "Türkiye Hapishaneleri Hak İhlalleri Raporu"na göre Türk cezaevlerinde çok çeşitli hak ihlalleri yaşanmıştır. Rapora göre; "tüm ihlal başlıklarına ilişkin **sadece** 2022 yılı içinde en az **10.789** ihlal meydana gelmiştir. Her başvurucu ve başvuruların içinde yer alan mahpus sayısına göre ihlaller alınmıştır. Ancak bu ihlallerin tüm mahpuslara uygulandığı düşünüldüğünde ihlallerin yüzlerce katı kadar gerçekleştiğini söylemek abartı olmayacaktır."¹⁵

İHD verilerine göre 2022 yılında hapishanelerde işkence ve kötü muameleye uğradığını iddia eden kişi sayısı **247**'dir. Hapishanelere girişten itibaren çeşitli nedenlerle (çıplak arama, kelepçeli muayene, ayakta tek mil vererek sayım gibi) uygulanan kaba dayak, her türden keyfi muamele ve keyfi disiplin cezaları, hücre cezaları, sürgün ve talep dışı nakiller yakın tarihte görülmedik boyutlara ulaşmıştır. Sağlık hizmetine erişimin kısıtlanması, cezaevi reviri ziyaret hakkının reddedilmesi, Adli Tıp Kurumu'na, adliyeye ve hastaneye götürülürken kelepçe takılması dâhil kötü muamele uygulamaları, mahpusların sağlık sorunlarının zamanında ve etkili bir şekilde çözülmemesi, uzun bir süredir devam eden bir başka sorun alanıdır. Sağlığa erişim konusunda yaşanan kısıtlamalar hapishanelerin önemli bir sorunu olan 'hasta mahpus'ların durumunu daha da ağırlaştırmaktadır.

29/4/2022 tarihinde güncellenen İHD verilerine göre **651**'i ağır olmak üzere toplam **1.517** hasta mahpus bulunmaktadır. 2023 yılının ilk 6 ayında; sağlığa erişimde yaşanan sorunlar, kelepçeli muayene dayatması ve kolluğun muayene sırasında doktor odasında bulunma ısrarı nedeniyle mahremiyet ihlali vb. gerekçelerle farklı hapishanelerden **54** kişi Türk Tabipleri Birliği'ne başvuru yapmıştır.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TİHV) tespit edebildiği kadarıyla hastalık, intihar, şiddet, ihmal vb. gerekçelerle 2022 yılında hapishanelerde en az **65**, 2023 yılının ilk beş ayında ise **10** kişi yaşamını yitirmiştir. İHD'nin tespit edebildiği kadarıyla ise 2022 yılında hapishanelerde en az **83** mahpus şüpheli bir şekilde yaşamını yitirmiştir. Bu ölümlerin önemli bölümü için şüpheli olduklarına dair ciddi iddialar bulunmasına rağmen, etkin bir soruşturma yürütülmemiştir.¹⁶

13 <https://www.prisonstudies.org/country/turkey>

14 <https://syriacpress.com/blog/2024/01/12/turkey-ranks-highest-in-europe-for-arrests-and-imprisonment-per-capita-eliciting-concerns-from-international-organizations/#:~:text=According%20to%20the%20Institute%20for,and%2012th%20in%20the%20world.>

15 <https://www.ihd.org.tr/ihd-2022-yili-turkiye-hapishaneleri-hak-ihlalleri-raporu/>

16 <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2023/06/Verilerle-Turkiye-de-iskence-26-06-2023.pdf>

ii. Gözaltı İşlemleri Sırasında Yaşanan Hak İhlalleri, İşkence İddiaları ve Ölüm

İnsan hakları ihlallerinin yaşandığı tek yer sadece cezaevleri olmayıp gözaltı işlemleri sırasında nezarethanelerde de kötü muamele ve işkencelere sahne olmaktadır . Konuyla ilgili olarak, gözaltı sırasında yapılan işkencelere ilişkin olarak Ankara Barosu 23 Ocak, 2 Mart, 8 Mart ve 4 Nisan 2022 tarihlerinde hazırlanan 5 ayrı raporunu kamuoyu ile paylaşmıştır.¹⁷

2022 yılında TİHV'e işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı gerekçesiyle toplam **1.201** kişi başvurmuştur. Ancak bu kişilerden bir kısmı işkence görenlerin yakınıdır, bir kısmı ise Türkiye dışında işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarına maruz kalmıştır. Türkiye'de doğrudan işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı için TİHV'e başvuran **1.079** kişiden;

- **547'si (%50,7)** emniyet müdürlükleri, **61'i (%5,7)** polis karakolu, **69'u (%6,4)** ise jandarma birimleri gibi resmi gözaltı merkezlerinde işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca **331 (%30,7)** kişi de kolluk güçlerinin gözaltı ve nakil araçlarında işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığını belirtmiştir.

TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin tespitlerine göre 2022 yılında **1** kişi gözaltında şüpheli şekilde yaşamını yitirmiştir. 2023 yılının ilk beş ayında ise en az **6** kişi gözaltında şüpheli şekilde yaşamını yitirmiştir. Aynı dönemde TİHV'e işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı gerekçesiyle başvuran kişi sayısı ise **270'tir**.

İHD Dokümantasyon Birimi'nin tespitlerine göre ise 2022 yılında resmi gözaltı yerlerinde en az **1.347** kişi işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalmıştır.¹⁸

Göz altında bireysel olduğu kadar toplu şekilde de işkence ve kötü muameleler yapılmaktadır. Bunun en bariz örneklerinden biri Eylül 2020'de Uşak'ta 27 üniversite öğrencisi kadına yönelik gerçekleştirilen işkence ve kötü muamelelerdir.¹⁹ Diğer bir toplu işkence ve kötü muamele, Ankara'da gözaltına alınan 100 eski diplomata yapılmış ve Ankara Barosu yapılan kötü muamele ve işkence iddialarını raporlaştırmıştır. Devlet görevlilerinin sistematik işkencesini ispatlayan bu son derece önemli çalışmayı Ankara Barosu 26/5/2019 tarihinde kamuoyuna açıklamıştır.²⁰

e. Gerçekleşen Ölüm

17 <https://nordicmonitor.com/2023/01/the-report-that-ankara-bar-association-refused-to-publish-reveals-torture-at-the-police-station/>; <https://yeniyasamgazetesi5.com/ankara-barosunda-tartismalara-neden-olan-iskence-raporlari-yayinlandi/>

18 <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2023/06/Verilerle-Turkiye-de-iskence-26-06-2023.pdf>

19 <https://humanrights-ev.com/statement-torture-and-ill-treatment-of-27-women-in-usak-turkey/>;
<https://boldmedya.com/2020/09/08/kiz-ogrencilere-iskence-kulotunu-indirip-otur-kalk-yaptirdilar/>

20 <https://www.institute.org/ankara-bar-report>

31/12/2023 tarihi itibarıyla 8 yıllık sürede; cezaevlerinde ölen kişi sayısı **138**, intihar edenlerin sayısı en az **90**, polis veya jandarma nezarethanesinde ölenlerin sayısı **8**, yaşanan hukuksuzluklardan kaçarken ölenlerin sayısı **36'dır**.²¹

f. Zorla Adam Kaçırımlar

Yaşanan bir diğer hukuka aykırı uygulama da zorla 'adam kaçırma' olaylarıdır. Bu zamana kadar yurtdışından kaçırılarak **99** kişi Türkiye'ye getirilmiş, yurt içinden ise **28** kişi kaçırılmış ya da zorla kaybedilmiştir.²² ²³ Adam kaçırma faaliyetleri 2023 yılında da hız kesmeden devam etmiş ve bu kapsamda; Hizmet Hareketi mensubu oldukları iddiasıyla Mehmet Cintosun Nisan 2023'te Irak'tan,²⁴ 02/6/2023'te Emsal Koç 1994 yılından beri ikamet ettiği Tacikistan'dan,²⁵ 05/10/2023'te Koray Vural yine Tacikistan'dan²⁶ ve 27/12/2023'te Mustafa Tan ve Mustafa Bircan da Cezayir'den Türk istihbarat örgütü (Milli İstihbarat Teşkilatı-MİT) tarafından kaçırılarak Türkiye'ye getirilmiştir.²⁷ Yine, Türk asıllı Amerikalı siyaset bilimci Prof. Dr. Ahmet T. Kuru da Gülen Hareketi mensubu olduğu suçlamasıyla 10/01/2024'te Malezya Kuala Lumpur Havalimanı'nda Türk istihbarat örgütünün operasyonu ile yakalanıp zorla Türkiye'ye getirilmeye çalışılmış ancak Malezyalı yetkililerin müdahalesi ile bu operasyon engellenmiştir.²⁸

Adam kaçırımlarla amaçlanan bu kişilerle ilgili yargılama sürecini başlatmak değil, işkence yaparak bilgi almaktır. Bunun en canlı örneklerinden biri avukat olan ve Ankara'da gündüz vakti Türk istihbarat örgütü tarafından kaçırılıp 92 gün boyunca işkence yapılan Mustafa Özben'in yaşadıklarıdır.²⁹ Özben'in, yaşadıklarını anlattığı "*Zifride 92 Gün*" adlı belgesel 02/12/2023'te yayımlanmıştır.³⁰

Zayıf uluslararası tepki, Türk hükümetinin işkence ve diğer insanlık dışı muamelelerde bulunan İstihbarat Teşkilatı ajanlarına tanıdığı mutlak dokunulmazlıkla birleşince, Cumhurbaşkanı da dahil olmak üzere Türk hükümeti kaçırma olaylarını alenen ve cesurca yapma konusunda daha da cesaretlendi. Daha da çarpıcı olanı, hükümet daha önce benzeri görülmemiş bir adım atarak mağdurların işkence izlerini açıkça gösteren resimlerini

21 <https://twitter.com/OthersInfo/status/1733914475659407399>

22 <https://twitter.com/OthersInfo/status/1750579293904658853/photo/1;>
<https://twitter.com/OthersInfo/status/1733914475659407399>

23 https://www.mit.gov.tr/basin-yansimasi_feto-mensubu-firari-koray-vural-mit-operasyonu-yla-tacikistanda-yakalandi_12.html

24 <https://turkishminute.com/2024/01/25/turkeys-transnational-repression-2023-review/>

25 <https://stockholmcf.org/turkish-national-illegally-renditioned-from-tajikistan-detained-over-gulen-links/>

26 https://www.mit.gov.tr/basin-yansimasi_feto-mensubu-firari-koray-vural-mit-operasyonu-yla-tacikistanda-yakalandi_12.html

27 <https://www.tr724.com/mitten-cezayirde-yasadisi-adam-kacirma-operasyonu/>

28 <https://www.tr724.com/akademisyen-prof-ahmet-t-kuruyu-malezyada-kacirma-girisimi/>

29 <https://www.turkishminute.com/2023/12/01/lawyer-abducted-by-turkish-intel-talked-about-his-experience-in-new-documentary/>

30 <https://www.youtube.com/watch?v=K4PBRZ1m02M&t=2s> (Engelse ondertiteloctie beschikbaar)

kamuoyuyla paylaştı.³¹ Örneğin, Kırgızistan vatandaşı da olan ve 01/6/2021’de kaçırılıp 37 gün boyunca işkence gören Orhan İnandı’nın kolu kırık şekilde çekilen fotoğrafı Anadolu Ajansı tarafından paylaşılmıştır.³²

Benzer şekilde, kaçırılan en az 10 kişiyle ilgili yıllardır hiçbir haber alınamamakta ve işkenceyle öldürüldükleri tahmin edilmektedir.³³ Öte yandan Türk Hükümeti ayrıca Hizmet Hareketi mensubu oldukları iddiasıyla 112 ülkeden toplam **1.269** kişinin iadesini de talep etmiştir.³⁴

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere, Hizmet Hareketi mensubiyeti nedeniyle cezaevinde bulunan kişiler, cezaevlerinde başta yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele olmak üzere bir çok hak ihlaline maruz kalmış ve kalmaya devam etmektedir. Aynı şekilde, güvenli bir ülkeye iltica talebinde bulunanlar açısından iadeleri, diğer ülkelerde bulunanlar açısından da adam kaçırma hadiseleri nedeniyle bu kişiler sürekli tedirginlik yaşamaktadırlar. Devam eden soruşturma ve kovuşturma sayıları dikkate alındığında, mevcut durumda 100 binden fazla kişinin cezaevine girme tehdidiyle karşı karşıya olduğu düşünüldüğünde Türkiye’deki durumun ciddiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

2. Devlet Politikası Haline Gelen Düşman Ceza Hukuku Uygulamaları

Türkiye’de özellikle Hizmet Hareketi mensuplarına yönelik muamelelerin ve insan hakları ihlallerinin, darbe teşebbüsünün üzerinden 8 yıl gibi uzun bir sürenin geçmesi ve bazı gelişmeler nedeniyle azalmış olabileceği düşünülebilir. Ancak, Türk İçleri Bakanı’nın 30/1/2024’te Twitter (X) hesabından paylaştığı bilgiler, durumun hiç de öyle olmadığını ve bu kişilere karşı artık devlet politikası halini alan “*düşman ceza hukuku*”³⁵ uygulamalarının devam ettiğini açıkça ortaya koymaktadır. Zira Bakan’ın paylaştığı bilgiye göre 01/01/2023 ila 31/12/2023 tarihleri arasında Hizmet Hareketi mensuplarına yönelik **6.775 operasyon** yapılmış, bu operasyonlarda **9.639** kişi gözaltına alınmış, **1.689** kişi tutuklanmış ve **1.677** kişi hakkında da adli kontrol tedbiri uygulanmıştır.³⁶

Türk İçişleri Bakanı Twtter (X) hesabında, Hizmet Hareketi üyelerinin veya destekçilerinin yok edilmesi gereken hainler ve en azılı teröristler olduğuna dair Hükümetin kesin duruşunu ve ısrarlı politikasını tekrarlamaktadır.

31 <https://www.turkishminute.com/2021/11/25/ucted-and-tortured-educator-inandi-gives-details-of-his-ordeal-at-first-hearing-of-his-trial/>

32 <https://www.aa.com.tr/tr/vg/video-galeri/fetonun-orta-asya-genel-sorumlusu-orhan-inandi-turkiyeye-getirildi/1#>

33 <https://www.turkishminute.com/2021/02/12/enforced-disappearances-in-turkey-an-old-habit-or-a-new-trend/>

34 <https://turkishminute.com/2024/01/25/turkeys-transnational-repression-2023-review/>

35 “The “Feindstrafrecht” (enemy criminal law) aims at curtailing the threat caused by dangerous individuals, which it views as enemies of the society, as sources of danger rather than as citizens. This would refer to anyone whose criminal actions meant the denial of the legal system as a whole, e.g. terrorists.” See for the debates over the definition and application of the concept of “enemy criminal law”, Felix Golser, “The Concept of Special Criminal Law as A Weapon against ‘Enemies of the Society’”, *Studia Iuridica* LXVII, available at: <https://bibliotekanauki.pl/articles/902801.pdf>

36 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1752201691200393572?s=20>

Kısacası, Hizmet Hareketi'ne mensup olduğu düşünölen kişilere karşı gerçekleştirilen çok sayıda son operasyon, kitlesel hapis cezaları, işkenceler ve diğör ağır insan hakları ihlalleri ile birleşmiştir. AİHM Büyük Dairesi'nin Yalçınkaya kararında başvuranın Sözleşme'nin 7, 6 ve 11. maddeleri kapsamındaki haklarının ihlal edildiğine ve bu kişilerin yalnızca yasal faaliyetleri nedeniyle yargılandıklarına ve mahkum edildiklerine dair kesin kararına rağmen, hükümetin bu kişilere karşı acımasız ve ısrarcı politikasını açıkça göstermektedir.

3. Masumiyet Karinesinin İhlali ve Kullanılan Nefret Söylemi

Güvenlik politikalarının uygulayıcılarından olan İçişleri Bakanı polis operasyonlarında gözaltına alınan şahıslarla ilgili olarak şu ifadeleri her fırsatta kararlılıkla tekrarlamaktadır;

“Ülkemizin birlik ve beraberliğine kasteden hainlere asla müsamaha göstermeyeceğiz,³⁷ ülkemizin birlik ve beraberliğine kasteden hainlere asla göz açtırmayacağız,³⁸ milli irademize darbe yapmaya yeltenen “FETÖ’cülerle” mücadelemiz kararlılıkla devam edecek,³⁹ “FETÖ’cü” hainlerin peşlerini bırakmayacağız,⁴⁰ halkımızın üzerine acımasızca ateş açan, Gazi Meclis’imizi bombalamaktan geri durmayan, çaldıkları sınav sorularıyla milyonlarca gencimizin geleceğini çalmaya çalışanları affetmeyeceğiz, hain “FETÖ’ye” göz açtırmayacağız”,⁴¹ halkımızın üzerine ateş açan hainlerin peşini bırakmayacağız,⁴² tanklarla ezmeye çalışan hainlere göz açtırmayacağız,⁴³ 15 Temmuz hain darbe girişiminde bulunan “FETÖ’ye” yönelik operasyonlarımız aralıksız sürüyor.”⁴⁴

Bakan bu suçlayıcı sözleri, tartışmalı darbe girişimiyle hiçbir ilgisi olmayan kişiler hakkında dile getirmektedir. Bakan'ın yukarıda suçlayıcı sözlerini sarf ettiğı kişilerin hiçbirinden gerçekten de başarısız darbe girişiminde yer almamış, herhangi bir suç faaliyetine karışmamıştır. Bakan'ın sözleri gerçekten nefret söylemi kategorisine girmekte ve tutuklananların masumiyet karinesini ihlal etmektedir. Bu ifadeler, polis operasyonlarının ve sonrasında alınan adli tedbirlerin, Hizmet Hareketi mensubu kabul edilen kişileri hedef alan siyasi amaçlı hükümet eylemleri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Hükümetin yargıyı araçsallaştırarak uyguladığı baskı, Hizmet Hareketi mensuplarına yönelik bir cadı avına dönüşmüş durumdadır. Örneğın farklı tarihlerde yapılan iki

37 <https://edition.cnn.com/videos/world/2024/01/29/istanbul-church-shooting-isis-intl-ldn-vpx.cnn>

38 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1752201691200393572?s=20>

39 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1747488174031450620?s=20>

40

<https://x.com/AliYerlikaya/status/1744947220460212731?s=20>; <https://x.com/AliYerlikaya/status/1715328152501694799?s=20>

41

<https://x.com/AliYerlikaya/status/1716736507128500236?s=20>; <https://www.turkishminute.com/2023/10/24/turkey-detains-611-people-over-alleged-gulen-link/>

42 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1710527745011113998?s=20>

43 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1707627712817369184?s=20>;

<https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1758004769866625042>

44 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1676834343887437825?s=20>;

<https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1760168600764285016>

operasyondan 24/10/2023'te 611⁴⁵ ve 06/7/2023'te de 748⁴⁶ kişi gözaltına alınmıştır. Bu kişilere isnat edilen suçlama, '*eşi ve yakınları cezaevinde bulunan kişilere maddi yardımda bulunmaktır.*' Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre insanları cezaevinde ziyaret edip ihtiyaçlarını karşılamak örgütsel faaliyet değildir.⁴⁷ Yargıtay da dahil olmak üzere yeni oluşturulan yargı, kanunsuz suç ve ceza olmaz gibi evrensel hukuk ilkelerini hiçe saymakta ve Hizmet Hareketi mensuplarının dosyalarında kendi içtihadını görmezden gelmektedirler.

Aynı şekilde, KHK ile ihraç edilen kişilere, eşi cezaevinde bulunanlara ya da cezaevinden yeni çıkanlara sırf insani amaçla veya akrabalık/komşuluk ilişkisinin gereği olarak yapılan yardımlar da suç teşkil etmemektedir.⁴⁸ Ancak insani düşüncelerle yapılan yardımlar, söz konusu Hizmet Hareketi mensupları olunca silahlı örgüt üyeliği ve terörün finansmanı suçunun unsuru olarak kabul edilmiş ve bu sebeple de bu iki operasyonda 1.359 kişi gözaltına alınmıştır.

Bu operasyonlarla cezalandırılan sadece gözaltına kişiler de değildir. Zira eşleri cezaevinde bulunduğu için toplumdan soyutlanan ve bu nedenle kendileri de devlet ya da özel sektörde iş bulamayan kişiler adeta sivil ölüme ve açlığa terk edilmişlerdir. Ocak ve Şubat 2024'te 472 kişi Hizmet Hareketi ile bağlantılı oldukları gerekçesiyle tutuklanmıştır. Tutuklanan kişilere atfedilen suç teşkil ettiği iddia edilen eylemler tamamen yasal faaliyetlerdir ve AİHM Büyük Dairesi'nin Yalçınkaya kararına göre bunların hiçbirisi suç teşkil etmemektedir. AİHM kararlarına rağmen, Türk makamları, Hizmet Hareketi'nin üyesi veya destekçisi olduğu düşünülen kişilere karşı, Hükümet'in "suç ortaklığı" politikasına dayalı operasyonlar yürütmeye devam etmektedir.^{49 50}

4. Türkiye'de Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri ve Hizmet Hareketine Yönelik Keyfi Uygulamalara İlişkin Hazırlanan Raporlar ve Verilen Kararlar

a. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Milletvekillerince Yayımlanan Deklarasyon

Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Milletvekilleri, "*Türkiye'de sistematik keyfi özgürlükten yoksun bırakma, insanlığa karşı suç teşkil edebilir*" başlıklı deklarasyonu 31 Ocak 2024 tarihinde yayımlamıştır. "*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi son kararlarında aralarında Osman Kavala, Selahattin Demirtaş ve Yüksel Yalçınkaya'nın da bulunduğu önemli davaları inceledi*" şeklinde başlayan bu deklarasyonda milletvekilleri, adil süreç ilkelerinin bariz bir şekilde göz ardı edilmesi ve '*kanunsuz suç ve ceza olmaz*' (*nullum crimen sine lege*) ilkesini ihlal eden muğlak terör suçlamalarının kötüye kullanılması,

45 <https://www.turkishminute.com/2023/10/24/turkey-detains-611-people-over-alleged-gulen-link/>

46 <https://stockholmcf.org/748-people-detained-in-june-over-gulen-links-says-new-interior-minister/>

47 Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30/4/2002 T., 2002/9-102 E., 2002/236 K. sayılı kararı.

48 Yargıtay 3. Ceza Dairesi 22/11/2021 tarih ve 2021/8301 E., 2021/10127 K.

49 <https://twitter.com/OthersInfo>

50 <https://x.com/AliYerlikaya/status/1758004769866625042?s=20;>

<https://x.com/AliYerlikaya/status/1747488174031450620?s=20>

uluslararası hukuka saygı gösterme konusunda sistematik bir başarısızlığa açıkça işaret etmektedir.⁵¹

b. Freedom House 2024 Raporu

Freedom House'un 2024 yılında yayınlanan "Free Them All 2024, Visible and Invisible Bars" raporunda Türkiye'de yargı bağımsızlığının iyice zayıflatıldığı, Hizmet Hareketi mensuplarına yönelik düzenlenen soruşturmalar neticesinde yüz binlerce kamu çalışanının "FETÖ" ile iltisaklı olma gerekçesiyle adil yargılanma hakkı tanınmadan, çeşitli kararnamelerle görevden alındıkları belirtilmiştir. Raporda ayrıca Barış İçin Akademisyenler bildirisini imzalayanlarda olduğu gibi Gülenistlerin de, kamu sektöründe çalışmalarının yasaklandığı, pasaportlarının iptal edildiği, sağlık hizmetlerinden yararlanma haklarının ellerinden alındığı, kamusal olarak "FETÖ" destekçisi olarak etiketlenmeleri neticesinde güvenlik ve seyahat özgürlüklerinin etkilendiği ve haklarında süregelen soruşturmalar nedeniyle yeniden tutuklanabildikleri açıkça vurgulanmıştır.⁵²

c. Human Rights Watch 2023 Dünya Raporu

Human Rights Watch tarafından hazırlanan "World Report 2023" belgesinde, Hizmet Hareketi ile bağlantılı olduğu iddia edilen on binlerce kişinin, grupla ilişkili oldukları gerekçesiyle terör suçlamasıyla adil olmayan yargılamalarla karşı karşıya kalmaya devam ettikleri, birçoğunun uzun süreli ve keyfi hapis cezalarına çarptırıldıkları ve kamu görevlerinden ve yargısal mesleklerden toplu olarak ihraç edildikten sonra hiçbir tazminat alamadıkları belirtilmiştir.⁵³

d. Hollanda Dışişleri Bakanlığının Ağustos 2023 Raporu

Hollanda Dışişleri Bakanlığının Ağustos 2023 tarihinde yayınladığı Türkiye raporunda bazı dava dosyaları hakkında Yargıtay ve Anayasa Mahkemeleri tarafından verilen lehe kararlardan yola çıkılarak yargılamalarda hukukun üstünlüğü anlamında kısmi iyileşme gözlemlendiği belirtilmiştir. Raporda, yine de insanların kolaylıkla "FETÖ" üyeliği suçlamasıyla karşılaşabildikleri ve haklarında keyfi soruşturmalar açılabilirdiği belirtildikten sonra, bu soruşturmaların genelde Gülen Hareketi bağlantılı kişilerin kamudan ihraç edilmeleriyle sonuçlandığı not edilmiştir. Raporda ayrıca, cezaevlerindeki yakınlarına yardım eden ev hanımlarının dahi "FETÖ" üyeliği suçlamasıyla karşılaştıklarına dikkat çekilmiştir.⁵⁴

e. Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin 2528 Sayılı Kararı

51

<https://pace.coe.int/pdf/b66b624d169db3d34e93f2e76642dc6d8a009292e2e660f4b9b1f82bc5cdc3eb/doc.%2015920.pdf>

52 <https://freedomhouse.org/tr/report/free-them-all/2024/visible-and-invisible-bars>

53 <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/turkey>

54 <https://www.ecoi.net/en/file/local/2100485/General+COI+report+Turkiye+%28August+2023%29.pdf>

24 Ocak 2024 tarihinde yayımlanan 2528 sayılı Kararında Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi Rusya, Azerbaycan ve Türkiye gibi devletlerde "işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin sistematik veya yaygın bir şekilde kullanılmasını" şiddetle kınamış ve Rus cezaevlerinde işkence ve kötü muameleye ilişkin video ve fotoğrafları ortaya koyan raporlara atıfta bulunmuştur. Azerbaycan'da tutukluların itiraf almak amacıyla "korkunç işkence yöntemlerine" maruz bırakıldığı "Terter vakaları", ve bu alanda daha önce kaydedilen ilerlemeye rağmen Türkiye'de polis gözetiminde ve cezaevlerinde işkence ve kötü muamelenin yeniden canlandığını ifade etmiştir.⁵⁵

f. Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin 2509 Sayılı Kararında

23 Haziran 2023 tarihinde yayımlanan 2509 sayılı Kararında Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi, özellikle Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından Türkiye'nin de bazı ulusötesi baskı araçlarını kullanmış olmasından ve diğerlerinin yanı sıra Türk makamları tarafından "Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ)" olarak adlandırılan "Gülen Hareketi" ile bağlantılı olduğu iddia edilen kişileri takip etmeye yönelik temadi eden politikasından endişe duyduğunu belirtmiştir.⁵⁶

g. İngiltere İçişleri Bakanlığının 26 Ekim 2023 Tarihli Raporu

İngiltere İçişleri Bakanlığının 26 Ekim 2023 tarihinde yayımladığı raporda darbe girişiminden bu yana Türkiye hükümetinin, Gülen hareketi ile bağlantılı olduğuna inanılan kişi ve gruplara karşı yüz binlerce tutuklama ve gözaltı, terörle mücadele yasaları kapsamında 117.000'den fazla mahkûmiyet, 130.000'den fazla kamu görevlisinin işten çıkarılması, 230.000'den fazla pasaportun iptal edilmesi, işletmelerin ve kurumların kapatılması ve ardından mal varlıklarına el konulmasıyla sonuçlanan bir baskı uyguladığı ifade edilmiştir. Raporda, hepsinden öte Gülen'le bağlantılı oldukları iddiasıyla hapse atılan kişilerin ailelerine yardım eden kişiler ile Gülen'in yurtdışındaki takipçileri tarafından gönderilen mali yardımları almak veya ihtiyaç sahibi kişilere dağıtmakla suçlanan kişilerin dahi gözaltına alındıkları not edilmiştir.⁵⁷

h. İngiltere İçişleri Bakanlığı Yetkililerinin Açıklaması

İngiltere hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında üzerinde çalışılan "Türk Göçmenlerin Geri Gönderilmesi Anlaşması" (Turkey Migrant Return Deal) hakkında İngiltere İçişleri Bakanlığı (Home Office) yetkilileri tarafından **02 Şubat 2024 tarihinde bir** açıklama yapılmıştır. Söz konusu açıklamada özetle; Türkiye'den İngiltere'ye iltica başvurusunda bulunan sığınmacıların %99'unun Türkiye'de mahkemelerin bağımsız olmaması ve terörle

55 <https://pace.coe.int/en/news/9360/pace-calls-for-stronger-action-to-eradicate-torture-and-ill-treatment-in-places-of-detention-in-europe>

56 <https://pace.coe.int/en/files/32999/html>

57 <https://www.gov.uk/government/publications/turkey-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-gulenist-movement-turkey-february-2022-accessible-version>

mücadele kanununu uygulamakta aşırı istekli (over-zealous) davranmaları nedeniyle ülkelerine dönmeye korktuklarını (fear of the state), yapılan incelemede Türkiye'nin "güvenli ülke olarak kabul edilme kriterlerini *karşılamadığını*" ifade etmişlerdir.^{58 59 60}

i. Amerika Birleşik Devletleri İçişleri Bakanlığının Raporu

Amerika Birleşik Devletleri İçişleri Bakanlığı tarafından 20 Mart 2023 tarihinde hazırlanan raporda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunlarınca işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasaklamasına rağmen bazı polis memurlarının, cezaevi yetkililerinin ve askeri ve istihbarat birimlerinin bu uygulamalara başvurduğu yönünde bildirimler alındığı ifade edilmiştir. Ayrıca, yerel insan hakları örgütleri, barolar, siyasi muhalefet figürleri, uluslararası insan hakları gruplarının, hükümet görevlilerinin gözetiminde bazı kişilere tehdit, kötü muamele ve olası işkence uyguladığı, PKK veya Gülen hareketi ile bağlantılı olduğu iddia edilen kişilerin kötü muamele, istismar veya olası işkenceye maruz kalma olasılığının daha yüksek olduğu yönünde raporlar düzenlendiği not edilmiştir.⁶¹

1. Sir Christopher CHOPE Tarafından Hazırlanan Rapor

Sir Christopher CHOPE, kaleme aldığı 27 Eylül 2023 tarihli raporda Freedom House tarafından düzenlenen rapora atıf yaparak, Türk hükümetinin kırmızı bülten kararları ile Avrupa Konseyi üyesi ülkelerdeki muhaliflerinin Türkiye'ye iadesine çalıştığını, Çin ve Türkmenistan gibi Konsey üyesi olmayan ülkelere ise muhaliflerini ikili ilişkiler yoluyla Türkiye'ye getirdiğini ifade etmiştir.⁶²

j. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin Mukadder Alaküş Kararı

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi (İHK), 15/11/2022'de açıkladığı Mukadder Alaküş kararında tıpkı AİHM'in Yalçinkaya kararında olduğu gibi çok önemli hususlara yer vermiştir. Başvurucu Alaküş'un tutuklanıp cezalandırılmasına gerekçe yapılan hususlar Bank Asya'da mevduat hesabının bulunması, telefonuna bir mesajlaşma uygulaması olan Bylock'u indirmesi ve barışçıl bir mitinge katılmış olmasıdır. Yani, Hizmet Hareketi mensubu olan kişilerin neredeyse tamamının cezalandırılmalarına gerekçe yapılan hususlardır. Bu başvuruda İHK özetle; Türk Anayasa Mahkemesi'nin haksız tutuklama başvuruları açısından etkili bir iç hukuk yolu olmadığını, başvurunun tutuklanmasının haksız ve keyfi olduğunu, cezalandırma gerekçesi yapılan hususların suç ve cezaların yasallığı ilkesine aykırı olduğunu,

58 <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-office-turkey-rishi-sunak-albania-recep-tayyip-erdogan-b2489312.html>

59 <https://www.standard.co.uk/news/politics/home-office-turkey-rishi-sunak-albania-recep-tayyip-erdogan-b1136543.html>

60 <https://www.thetimes.co.uk/article/blow-for-sunak-as-turkey-migrant-return-deal-collapses-x9fcjncvz>

61 <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/turkey/>

62 https://pace.coe.int/en/files/32828/html#_TOC_d19e610

başvuranın adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ve cezaevinde tutulma koşullarının insan onuruna aykırı olduğunu belirterek ihlal kararı vermiştir.

Kararı önemli kılan husus, Hizmet Hareketi mensuplarının cezalandırma gerekçesi yapılan hususlarla ilgili uluslararası bir yargı merci tarafından esasa ilişkin verilmiş ilk karar olması ve bu kişilerin cezalandırma gerekçelerinin suç ve cezaların yasallığı ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ortaya koymasındır. AİHM, önemi nedeniyle BM'nin bu kararına kendisinin Yalçinkaya kararında atıfta bulunmuştur (Yalçinkaya kararı § 197).

k. Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu Kararları

Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklama Çalışma Grubu, gazeteci Ali Ünal başvurusunda,⁶³ bu başvurunun da; daha önce incelediği ve Gülen Hareketi mensubu olduğu iddia edilen 19 kişinin başvurusuyla⁶⁴ aynı nitelikte olduğunu, **bu dosyaların tümünde yapılan tutuklamaların keyfi olduğunu ve uluslararası hukukun temel kurallarını ihlal eden bu yaygın veya sistematik hapsedme ya da diğer ciddi özgürlükten yoksun bırakmaların “insanlığa karşı suç teşkil edebileceğini” belirtmiştir** (§ 785).

Çalışma Grubu, Muhammet Şentürk başvurusunda ise⁶⁵ Türkiye’de ve yurt dışında yakalama ve tutuklamalara ilişkin geçmiş altı yıl boyunca önüne gelen başvurularda bu şablon karar pratiğini gözlemlediğini, ancak bu dosyaların hiçbirinde Hükümetin bu faaliyetlerin nasıl cezai bir eyleme karşılık geldiğine ilişkin bir açıklama yapmadığını ve yasal faaliyetleri nedeniyle kişilerin suçlandıklarını belirtmiştir. Başvurucunun yargılanma sürecinde de **aynı şablonun izlediğini ve isnat edilen faaliyetlerin terörle nasıl ilişkili bir eylem olduğuna yönelik Hükümetin delil sunamadığını söylemiştir** (§ 67).

Çalışma Grubu’na göre; **başvurucunun adil yargılanma hakkına yönelik ihlal, kişinin tutukluluğuna keyfi bir nitelik kazandıracak kadar ağırdır.** Çalışma Grubu’na göre; bu kişilerin, Sözleşme’nin 2/1 ve 26. maddeleri ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 2 ve 7. maddelerini aykırı şekilde, **siyasi veya diğer görüşleri temelinde hedef alındıkları bir şablon ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, başvuru yasaklanmış ayrımcılık gerekçelerine dayalı olarak tutuklanmıştır** ve bu nedenle, tutuklanması V. Kategori altında da keyfidir (§ 75). Çalışma Grubu ayrıca, bu yaygın veya sistematik hapsedme ya da diğer ciddi özgürlükten yoksun bırakmaların **“insanlığa karşı suç”** teşkil edebileceğini yinelemiştir (§76).

5. AİHM’in Yüksel Yalçinkaya Kararı ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

63 WGAD/3/2023, 03/5/2023; <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/detention-wg/opinions/session96/A-HRC-WGAD-2023-3-AEV.pdf>

64 BM Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu No. 1/2017, No. 38/2017, No. 41/2017, No. 11/2018, No. 42/2018, No. 43/2018, No. 44/2018, No. 78/2018, No. 84/2018, No. 10/2019, No. 53/2019, No. 79/2019, No. 2/2020, No. 29/2020, No. 30/2020, No. 51/2020, No. 66/2020, No. 74/2020 ve No. 8/2022 sayılı görüşler.

65 WGAD/2023/29, 03/5/2023; <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/detention-wg/opinions/session96/A-HRC-WGAD-2023-29-Turkiye-Advance-Edited-Version.pdf>

15/7/2016'da gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün ardından başlatılan soruşturma ve kovuşturmalarda yaşanan hak ihlalleri nedeniyle AİHM'e çok sayıda başvuru yapılmış ve bu zamana kadar AİHM, 1.103'ü hâkim ve savcılar olmak üzere toplam 1.564 kişinin haksız tutuklandığına karar vermiştir.⁶⁶ Bunlara ilave olarak Strasbourg Mahkemesi önünde halen derdest olan aynı nitelikteki binlerce dosyada karar verilmesi beklenmektedir. Yargılamaların esasına ilişkin ihlal iddialarının incelendiği ilk dosya ise 26/9/2023'te açıklanan Yüksel Yalçinkaya kararı olmuştur.⁶⁷

Mart 2017 tarihinde Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi, Kayseri'de bir devlet okulunda öğretmenlik yapan başvuru Yalçinkaya'yı silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırmıştır. Mahkûmiyet kararı, başvuranın şifreli mesajlaşma uygulaması olan "Bylock"u kullanması, Bank Asya'da hesabının olması ve iki mesleki sivil toplum kuruluşuna (Aktif Eğitimciler Sendikası ve Kayseri Gönüllü Eğitimciler Derneği) üye olmasına dayandırılmıştır. Başvurucu, 17 Mart 2020 tarihinde AİHM'e başvurarak yargılanmasının ve mahkûmiyetinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin 6, 7, 8 ve 11. maddelerini ihlal ettiğini iddia etmiştir.

Başvuru ilk olarak Mahkeme'nin İkinci Bölümüne havale edilmiştir. Bölüm, 2 Mart 2021 tarihinde başvuruyu benzer davalar bakımından "*önde gelen dava*" olarak seçmiştir. İkinci Bölüm, 3 Mayıs 2022 tarihinde, Büyük Daire lehine yargı yetkisinden feragat etmeye karar vermiştir. Büyük Daire, 18 Ocak 2023 tarihinde başvuru hakkında kamuya açık bir duruşma gerçekleştirmiştir. 18 Ocak ve 28 Haziran 2023 tarihlerinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından 26 Eylül 2023 tarihinde kararını vermiştir. Büyük Daire, Sözleşme'nin 7, 6 ve 11. maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Büyük Daire'ye göre, yerel mahkemeler Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nun ilgili hükümlerini geniş kapsamlı ve öngörülemez bir şekilde yorumlamıştır. Suçun kapsamı, Sözleşme'nin 7. maddesinin amacına aykırı olarak, başvuranın aleyhine öngörülemez şekilde genişletilmiştir. Bu nedenlerle Mahkeme, Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Yalçinkaya kararında dikkat çeken hususlardan biri de Mahkeme, benzer suçlama ve yargılamalar kapsamında halen önünde derdest olan yaklaşık 8.000'den fazla dava olduğunu ve bu sayının gelecekte önemli ölçüde artacağını vurgulamasıdır.

Kararı önemli kılan bir diğer husus, AİHM'in Sözleşme'nin 7. maddesinde düzenlenen suç ve cezaların yasallığı ilkesinin ihlaliyle birlikte Sözleşme'nin 46. maddesine yaptığı vurgu olmuştur. Zira AİHM'e göre Yalçinkaya özelinde 100 binden fazla kişi, kendilerine isnat edilen ve çok ağır bir suç olan silahlı terör örgütü üyesi olma suçunun unsurlarının varlığı dahi araştırılmadan, şekli suç mantığıyla ve Bylock kullanan herkesin otomatik olarak terör örgütü

66 <https://justicesquare.org/after-15-july-violation-judgements-against-turkey-by-the-ecthr/>

67 <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-227636>

üyeyi olduğu şekilde kabulde cezalandırılmıştır. Ancak, bu kabulün hukuki bir dayanağı olmayıp bir varsayımdan ibarettir.

AİHM'e göre önünde bekleyen **8 binden** ve aynı sebeplerle gelmesi muhtemel **100 binden** fazla dosyada aynı sorun mevcuttur ve bu sorun sistemiktir. AİHM, Türk Anayasası'nın 90/5. maddesini hatırlatarak Türk Hükümetinden bu sistemik soruna çözüm bulmasını ve Yalçinkaya kararının **benzer durumda olan herkese uygulanmasını** istemiştir. Yalçinkaya kararında ortaya konan ilkeler, bu zamana kadar verilen hapis cezalarının ve devam eden yargılamaların tamamının beraatla sonuçlanmasını netice verecek niteliktedir. Ancak kararın verildiği tarihten iş bu bildirimde kaleme alındığı tarihe kadar geçen yaklaşık beş aylık sürede karar Türk yargı mercileri tarafından **uygulanmamıştır**.

Bu kapsamda, ilk olarak haklarında mahkûmiyet kararı verilen kişilerce yapılan yeniden yargılama talepleri mahkemeler tarafından reddedilmiştir. Yeri gelmiş iken, Yalçinkaya Kararının gereklerinin Türk yetkililerce yerine getirilmemesiyle ilgili olarak, AİHM kararlarının uygulanmasını takip birimi olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine Bakanlar Komitesi İç Tüzüğü'nün 9/2. maddesi gereğince 14/11/2023'te Vakfımız tarafından bildirimde bulunulduğunu vurgulamak isteriz.⁶⁸

Vakfımız tarafından yapılan bildirimden sonra da karara Türk yargı mercilerinin uymadıkları ve Yalçinkaya kararında ihlale gerekçe yapılan hususlarla benzer gerekçelerle soruşturmalar yapıp dava açılmaya, mahkumiyet kararları verilmeye ve Yargıtay'ın verilen mahkumiyet kararlarını onamaya devam ettiği gözlenmiştir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi de Yalçinkaya kararındaki ihlale gerekçe yapılan hususlarla ilgili önünde derdest olan aynı nitelikteki binlerce dosyayla ilgili olarak AİHM içtihadı ile uyumlu tek bir karar dahi henüz vermemiştir. AİHM kararını iç hukuka aktarma bir yana Anayasa Mahkemesi Başkanı; "AİHM kararına biz katılmıyoruz. Anayasa Mahkemesi'nin kararı bellidir zaten. Dolayısıyla bizim kararımızdan farklı bir karar verdiler"⁶⁹ diyerek Yalçinkaya kararına kesinlikle uymayacaklarını söylemiştir. Tüm bu gelişmeler üzerine, Vakfımız tarafından karar örnekleriyle birlikte Yalçinkaya kararın uygulanmadığı ikinci kez Bakanlar Komitesine bildirilmiştir.

Yalçinkaya kararına uyulmayacağını söyleyen sadece Anayasa Mahkemesi Başkanı da değildir. Zira konuyla ilgili açıklama yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan; "Terör örgütleriyle aynı hizada sıralanan kurumların [AİHM] kararlarına ne saygı duymamız ne de onların dediklerine [AİHM'in Yalçinkaya kararı] kulak asmamız mümkün değildir. Terör örgütü mensupları ve yandaşları beyhude yere heveslenmesinler. Maşerî vicdanda zaten mahkûm olan FETÖ'cü alçaklara bu karardan ekmek çıkmaz"⁷⁰ demiştir. Keza Türk Adalet Bakanı Yılmaz Tunç da AİHM'in [Türk

68 [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2023\)1389E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2023)1389E)

69 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/aym-baskani-arslan-aihm-kararina-katilmiyoruz-bizim-kararimiz-belli,yq2H8IDPxUyfREUrt6nHmg>

70 <https://kronos36.news/tr/aihm-in-yalcinkaya-kararina-erdogandan-tepki-bu-karardan-ekmek-cikmaz/>

yargısı üzerinde bulunan bir] temyiz mahkemesi olmadığını ve delilleri değerlendirerek yetkisini açıkça aştığını iddia etmiştir.⁷¹

AİHM Kararının iç hukukta uygulanmasıyla ilgili en yetkili kişilerce yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türk Anayasasının 90/5. maddesi gereğince bağlayıcı olan AİHM kararına uyulmaması yönünde çok kuvvetli bir direnç vardır ve aradan geçen sürede bu anlayıştan hiçbir geri adım atılmamıştır. Daha açık bir anlatımla, AİHM Büyük Dairesi tarafından verilen ihlal kararı dahi Türkiye’de uygulanmamakta, bu karara rağmen hukuk dışı yargılamalar ve ağır hak ihlalleri devam etmektedir. Zira Türk İçişleri Bakanı Twitter hesabından, **Yalçinkaya kararından sonra** ve bu kararda ihlal nedeni sayılan Bylock kullanım iddiası ve Bank Asya’ya para yatırdıkları gerekçesiyle farklı tarihlerde toplam 737 kişiye operasyon yapıldığını kamuoyuyla paylaşmıştır.⁷²

Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bazı ihlal kararlarında AİHM’in Yalçinkaya kararının hiç dikkate alınmadığı ve Anayasa Mahkemesinin Yalçinkaya kararının verilmesine neden olan içtihadını tekrarlar ve sorunun esasını çözmeye yönelik olmayan gerekçelerle bu kararları verdiği görülmektedir. Örneğin Anayasa Mahkemesinin 14/12/2023 tarihinde verdiği Fatih Bölükbaşı ve Diğerleri kararında, Bank Asya’da hesabı olan bir başvuru hakkında ihlal kararı verdiği görülmektedir.⁷³ Ancak karar incelendiğinde Anayasa Mahkemesinin Yalçinkaya kararında belirtildiği gibi Bank Asya’da hesaba sahip olmanın tek başına terör örgütü üyeliğine delil teşkil etmeyeceğine karar vermediği, başvuru Bank Asya hesap hareketlerinin Yargıtay içtihatları doğrultusunda tam olarak araştırılmaması nedeniyle ihlal kararı verdiği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, Yalçinkaya kararına konu olan gerekçeleri görmezden gelmeye devam etmekte ve sadece adil yargılanma hakkı kapsamında ihlal kararı vermektedir.

7. AİHM İstatistiklerinde Türkiye’nin Yeri

AİHM tarafından yayımlanan 2023 yılı istatistiklerine göre, AİHM önünde bekleyen dosyalar içinde en yüksek başvuru sayısı Türkiye’ye aittir. AİHM verilerine göre mahkeme önündeki derdest **68.450** dosyanın **23.397**’si yani **% 34,2**’si Türkiye aleyhinedir. Bu başvuruların büyük çoğunluğunun 2016 yılındaki darbe girişimi sonrası yapılan

71 <https://www.reuters.com/world/conviction-based-app-use-violated-turkish-teachers-rights-european-court-says-2023-09-26/>

72 <https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1710527745011113998?s=20;>
<https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1716736507128500236?s=20;>
<https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1744947220460212731?s=20;>
[https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1744947220460212731?s=20](https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1744947220460212731?s=20;)
<https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1747488174031450620?s=20;>
<https://twitter.com/AliYerlikaya/status/1749793685527498788?t=7nyMKZYGmuvHyw8DgYaNrg&s=09>

73 <https://x.com/Cahit06777067/status/1758126420293742957?s=20>

başvurulardan oluştuğu belirtilmiştir.^{74 75} Bu sayılara, AİHM'in bizzat Yalçinkaya kararında belirttiği ve önüne gelmesini beklediği 100 binden fazla dosya ile yine kamu görevinden ihraçlar nedeniyle gelmesi muhtemel 100 binden fazla dosya dahil değildir. Bu dosyalarla birlikte tahmini 250 bin civarında başvurunun sadece Türkiye'den AİHM'e gitmesi ve bunların tamamına yakınında ihlal çıkması beklenmektedir.

Bu duruma sebep olan hiç şüphesiz dile getirilen hak ihlallerini görmezden gelen Yargıtay ve özellikle de Anayasa Mahkemesidir. Anayasa Mahkemesi bazen göstermelik ihlal kararları verse de bu kararların hiçbirisi AİHM'in 'sistemik sorun' olarak tarif ettiği problemin esasına ve çözümüne yönelik değildir. Geline nokta itibarıyla, bir sonraki başlıkta anlatılacağı üzere Anayasa Mahkemesi, kararları ilk derece mahkemeleri ve Yargıtay tarafından uygulanmayan ve bunun neticesinde de bazı şikayetler açısından artık etkili bir iç hukuk yolu olmaktan çıkmış bir mahkemedir. Denilebilir ki, Anayasa Mahkemesinin bugün Türkiye'de üstlendiği fonksiyon AİHM'e giden yolu uzatması ve bu yolda adeta bir bariyer vazifesi görmesidir. Dolayısıyla, esasa ilişkin ve kronik insan hakları şikayetlerinin çözümüne yönelik hiçbir karar vermeyen Anayasa Mahkemesinin verdiği birkaç karar üzerinden Türkiye'nin normalleştiğini ve başta Hizmet Hareketi mensupları olmak üzere risk grubunda kabul edilen insanlar için güvenli ülke olduğunu söyleyebilmek çok zor görülmektedir..

8. Türk Yargı Mercileri Arasında Açığa Çıkan Güç Mücadelesi: Can Atalay Olayı ve Danıştay'ın Kararları Üzerindeki Tartışmalar

Türkiye'de gerçekleşen son genel seçimlerde milletvekili seçilen ve Gezi Parkı Eylemleri nedeniyle tutuklanıp seçimden önce cezaevine konulan Can ATALAY hakkında Anayasa Mahkemesi iki kez ihlal kararı vermesine rağmen, Yargıtay 3. Ceza Dairesi, Türk hukuk tarihinde bir ilk olarak ve açıkça Anayasaya aykırı şekilde "*Anayasa Mahkemesi kararına uyulmamasına*" karar vermiş ve ayrıca ihlal kararında imzası bulunan Anayasa Mahkemesi üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.⁷⁶

Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ, Anayasa'nın 153. maddesine açıkça aykırı olan Yargıtay kararını görmezden gelerek yaşanan krizi "*mahkemeler arasındaki görüş ayrılığı*" olarak tanımlamış ve krizin çözüm yeri olarak da Türkiye Büyük Millet Meclisini işaret etmiştir.⁷⁷ Nitekim Can ATALAY'ın milletvekilliği, Anayasa Mahkemesi

⁷⁴ <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-analysis-2023-eng>

⁷⁵ <https://www.dwturkce1.com/tr/t%C3%BCrkiye-23-bin-400-dava-ile-ai%CC%87hmde-birincis%C4%B1rada/a-68081105>

⁷⁶ <https://www.yargitay.gov.tr/item/1755/basin-aciklamasi>

⁷⁷ <https://www.adalet.gov.tr/adalet-bakani-tunctan-yargitay-ve-anayasa-mahkemesinin-can-atalay-kararlarina-iliskin-aciklama>

kararı yok sayılarak ve hakkında verilen mahkûmiyet kararı Meclis Genel Kurulunda okunarak düşürülmüştür.^{78 79 80}

Diğer taraftan yüksek yargı organlarının verdiği veya vermediği kararlar Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından da kıyasıya eleştirilmektedir. Nitekim Erdoğan haklarında beraat kararı verilen 445 Hâkimin mesleklerine iade edilmelerine karar veren Danıştay hedef alan 15/02/2024 tarihli açıklamasında; *“Danıştay’ın aldığı bu karara da sessiz kalmanız mümkün değil. Nasıl ki Anayasa Mahkemesi’nin aldığı bazı garip kararlarda Cumhur İttifakı olarak tepkisiz kalmıyorsak, bunda da sessiz kalamayız. Danıştay zaman zaman yapıyor, bu tür kararlarla bizi rahatsız ediyor ama Anayasa Mahkemesi’nin sık sık bu tür kararları alması bizi ciddi manada rahatsız ediyor. Danıştay’da da bu işin yine aynı şekilde takipçisi olacağız”* demiştir.⁸¹ Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu açıklamasının hemen ardından Hakimler Savcılar Kurulu (HSK) harekete geçerek Danıştay kararı ile görevlerine iade edilen 387 Hakim ve Savcı hakkında tekrar inceleme başlatmıştır.⁸²

Erdoğan rejiminin yargı organları üzerindeki baskısının somut bir göstergesi, ismi açıklanmayan bir Danıştay üyesinin bir gazeteciye (İsmail Saymaz) yaptığı açıklamadır. Zira bu Danıştay üyesi, önlerindeki davalar nedeniyle büyük bir baskı altında olduklarını, bu baskı nedeniyle Danıştay üyelerinin güvenliklerinden endişe ettiklerini, çünkü Danıştay’ın daha önce de bu şekilde hedef gösterilmesi sonucu 2006 tarihinde Danıştay binasına silahlı saldırı gerçekleştiğini⁸³ ve Danıştay üyesi Mustafa Yücel ÖZBİLGİN’in öldürüldüğünü belirtmektedir.⁸⁴

Bu gelişmeler, Türkiye’de Anayasa hükümleriyle birlikte ve anayasal ve yasal hakların da askıya alındığının en önemli göstergesidir. Geline nokta itibariyle, Anayasa Mahkemesi’nin AİHM kararlarını, yerel mahkemelerin de Anayasa Mahkemesi kararlarını tanımadığı garip bir tablo ortaya çıkmıştır. Böyle bir tabloda hiç kimsenin kendisini güvende hissetmesi beklenemez. Bir yüksek mahkeme olan Yargıtay’ın hiçbir hukuki karşılığı olmayan bir gerekçeyle Anayasa Mahkemesi kararına açıkça uymayacağına karar verip Anayasa Mahkemesi üyeleri hakkında suç duyusunda bulunabilme cesaretini gösterdiği ve bu hukuksuzluğa Türkiye Büyük Millet Meclisinin de ortak olduğu bir ortamda insanların ve özellikle muhaliflerin kendini güvende hissetmelerine fiili olanak bulunmamaktadır. Zira neredeyse sekiz yıldan bu yana her türlü baskı, yıldırma, ötekileştirme, cezalandırma gibi

78 <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkish-parliament-strips-status-opposition-mp-after-judicial-clash-2024-01-30/>

79 <https://www.al-monitor.com/originals/2024/01/turkeys-parliament-ejects-jailed-lawmaker-can-atalay-defying-top-court>

80 <https://apnews.com/article/turkey-parliament-can-atalay-e47f1acb8b25af062a94aef2e9ed885c>

81 <https://www.turkishminute.com/2024/02/15/erdogan-attack-top-court-say-unsettled-by-their-incomprehensible-rulings/>

82 <https://ground.news/article/review-decision-on-387-judges-and-prosecutors-reinstated-from-hsk-following-erdogans-reaction>

83 https://en.wikipedia.org/wiki/Turkish_Council_of_State_shooting

84 <https://www.sozcu.com.tr/ust-duzey-danistay-uyesi-baski-ve-tehdit-altindayiz-p23467>

hukuk dışı muamele ve zulme maruz kalan insanların tüm bu yaşanan gelişmelerden sonra Türkiye’de sanki normale dönen bir şeyler varmış gibi kabul edilerek iltica süreçlerinin zorlaştırılması, bu hukuksuzluklara maruz kalanlar için telafisi güç ve imkânsız zararlara neden olacaktır. Mevcut durumda bırakın sıradan vatandaşı, Anayasa Mahkemesi üyelerinin bile hukuki güvence ve teminatlarının varlığı iddia edilemez. Tıpkı 2016 yılında yaşanan tartışmalı başarısız darbe girişiminden sadece bir gün sonra yani 16 Temmuz sabahı gözaltına alınıp tutuklanan ve halen cezaevinde bulunan 2 Anayasa Mahkeme üyesi ve 5 bine yakın hakim ve savcının başına gelenler gibi.

Sonuç

Son yaşanan olaylarla birlikte anti demokratik ve keyfi uygulamaların zirve yaptığı Türkiye’de sistematik, yaygın ve örgütlü bir hukuksuzluğa maruz kalan başta Hizmet hareketi mensupları (veya bu gruba mensup olmakla itham edilenler) olmak üzere tüm muhalif kesim için kendilerini güvende hissedecekleri ya da Türkiye’ye dönebilecekleri bir ortam olmadığı gibi cezaevleri ve nezarethanelerde devam eden işkence, kötü muamele ve hak ihlalleri nedeniyle kimsenin başta yaşam hakkı olmak üzere en temel hakları güvencede değildir. Bunun en önemli göstergesi yargı mercileri tarafından uygulanmayan AİHM’in Yalçınkaya kararıdır. Zira bu kararda AİHM, savaş ve olağanüstü hallerde bile askıya alınması yasak olan ‘suç ve cezaların kanuniliği’ ilkesinin Gülen Hareketi mensuplarına yönelik tüm soruşturma ve kovuşturmalarda ihlal edildiğini ve insanların kanunlarda suç olarak tanımlanmayan eylemleri nedeniyle cezalandırıldığını tespit etmiştir. Benzer nedenlerle cezalandırılan kişi sayısının 100.000’den fazla olduğu düşünüldüğünde durumun ciddiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

Kısaca, tartışmalı darbe teşebbüsünün üzerinden 8 yıl geçmesine rağmen başta Hizmet Hareketi mensuplarına yönelik muamelelerde değişen hiç bir şeyin olmadığı rahatlıkla iddia edilebilir. Bir devlet politikası olarak, bu kişilere karşı belli bir plan doğrultusunda sistemli olarak ‘insanlığa karşı suç’ işlenmeye devam edilmekte ve bu kişiler adeta sivil ölüme terkedilmektedirler. Hal böyle olunca, Hollanda yetkililerinin Hizmet Hareketi mensuplarının iltica başvurularını değerlendirme konusunda eskiden olduğu gibi yine insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkesine saygı göstereceklerine olan inancımızı tekrar ediyoruz.

Kuruluş belgemizde belirtildiği üzere Vakıf olarak bundan sonra da insan haklarını geliştirme ve demokratik değerlerin, hoşgörü ve karşılıklı diyalogun pekiştirilmesi yolunda çabalarımıza devam edeceğimizi bir kez daha beyan ediyoruz.

Son olarak Hollanda Hükûmetine bugüne kadar gösterdiği anlayış ve olumlu tutumdan dolayı teşekkürü borç biliyoruz.

Bu vesileyle iş bu bilgilendirme yazımızı en samimi duygularımızla bilgilerinize arz ederiz.